

מגזין **בלעבס** לעיצוב ואדריכלות

גיליון מס' 2 מארס 2001

א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י

בבית פרטי
מאופק במידותיו, שתכננה
לעצמה טולה עמיר,
אדריכלית ומרצה
לאדריכלות, היא יישמה את
תפישותיה לגבי הבית
כסביבה מגינה, המאפשרת
מנוחה לעין ולמוח ◀

כמו עור שלישי, אחרי הבגדים

הקיר המחורר נועד במקור לשמש כחזית של משרד, שיישב בתוך חנות הרעיון היה לחורר את החזית, אך להגביל את כמות האור והשקיפות אל הרחוב. הפתרון היה מאוד זול - מדובר במכסים של מכונות כביסה, אבל הקליינט לא התלהב מיד יישמתי את זה אצלי

צילום: אילן לורנצי

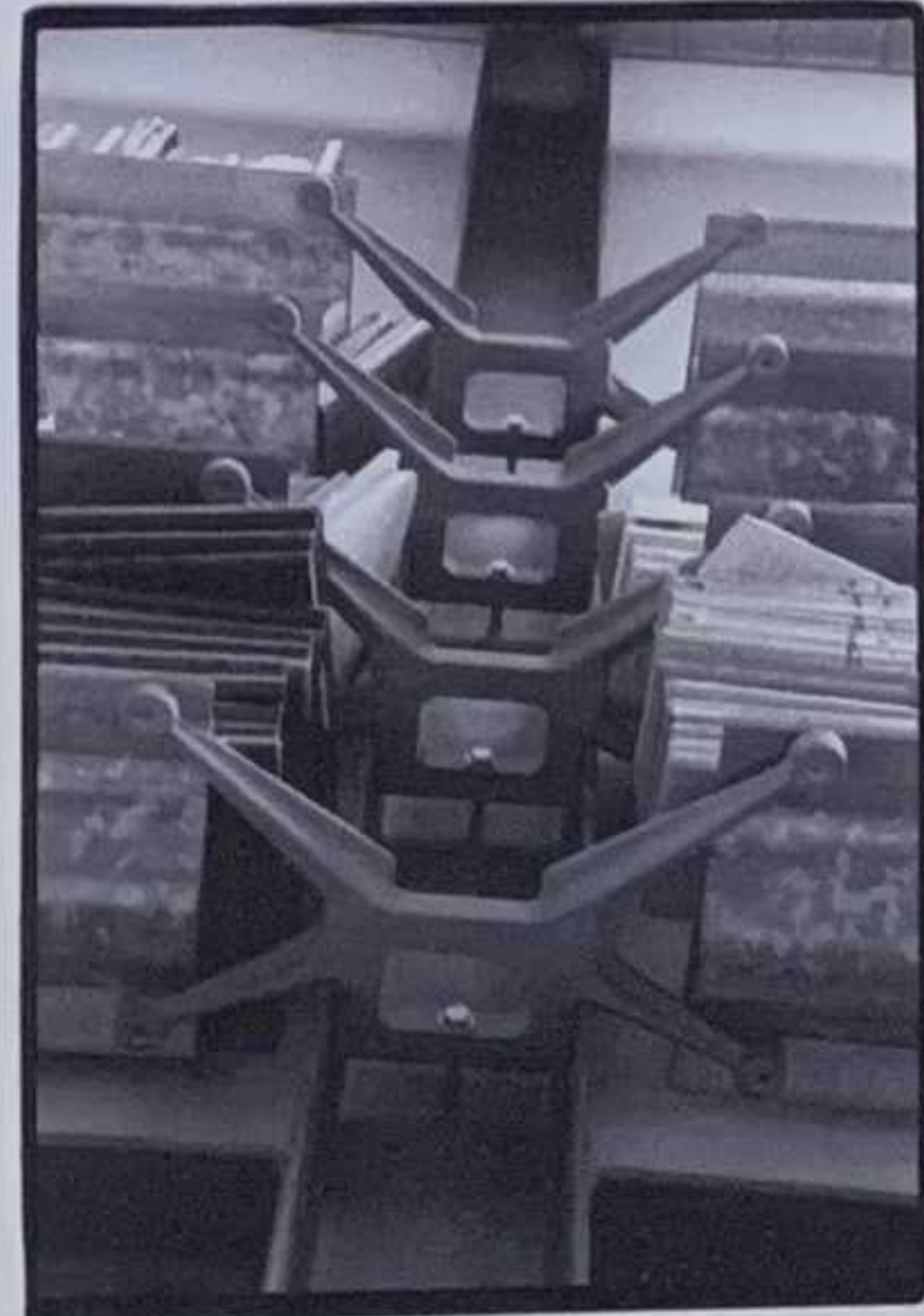
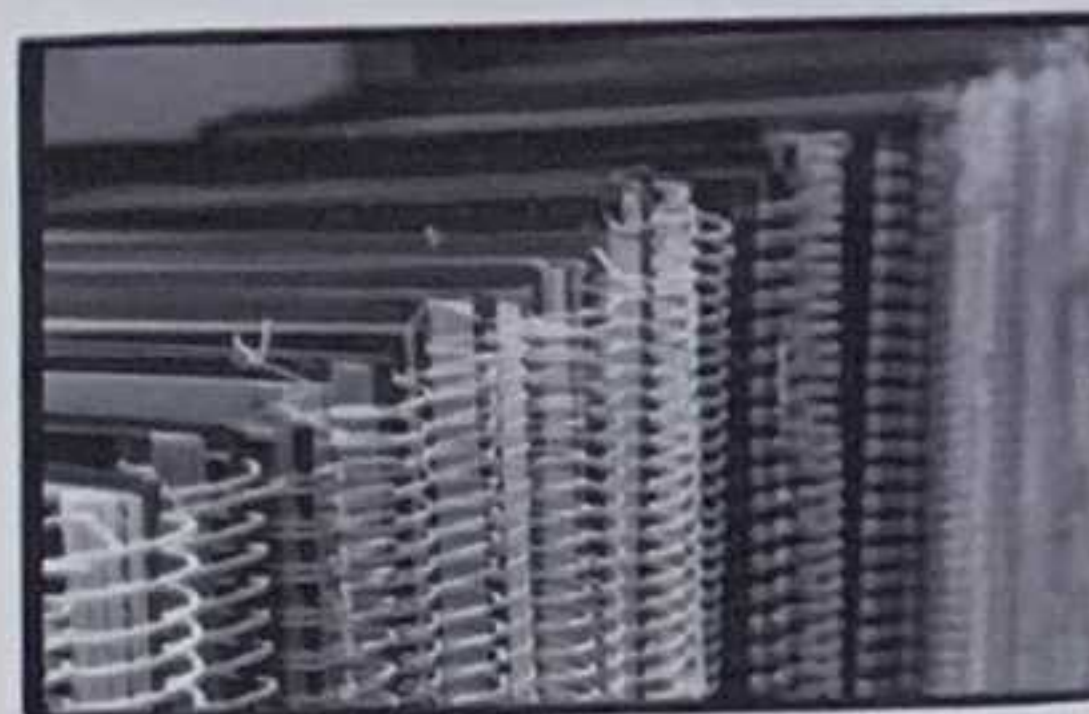
טלי שקד-זמנ

**שולחן אוכל
ישראלי הוא
שולחן
שיודע
לגדול לכבוד
ארוחת
שבת, ויותר
לכבוד סדר
פסח. מטבח
ישראלי הוא
לב הבית
ומקום
הכינוס
המשפחתי.
במקביל
מתקיימת
בארץ גם
תרבות של
הפרדה;
חדרי
משפחה
שמפרידים
ילדים
מחבוגרים,
מחשב
וטלוויזיה
בכל חדר**

מנשים וזה כבר דורש שני טרקלינים.
"בארץ הדברים עוד לא ברורים ולכאורה זרים, אבל מה
רע בשני חדרי עבודה, אחד מבולגן ואחד רשמי יותר?
או מה רע בשלוש סוויטות מרווחות לאורחים שלך?
מרחב המחיה הפרטי עלה יחסית לשנים קודמות, ובטוח
שהיום יהיה לאנשים הרבה יותר קל להסתגל למרחבים
גדולים מאשר לדירות של שבועיים מטרים מרובעים, שהיו
מאוד פופולריות עד לא מזמן".

עמיר מלמדת אדריכלות באוניברסיטת תל אביב.
"ההוראה מוסיפה סוג של דיאלוג שלא מתקיים בתוך
העבודה היומיומית, כי קודם עלי להבין מה אני חושבת
שחשוב, ואיך לנסח את הרעיונות האלה כדי שייקלטו.
באמצעות ההוראה יש אופציה לקיים דיון בשדה
התיאורטי, שלא תמיד יש אליו זמן בשגרת העבודה.
צריך להבין את הרעיונות של הסטודנט ולחזק אותם,
כלומר להתמודד עם סוג מחשבה שונה באותו השדה".

**כשותפה לטיפוח הדור הבא של אדריכלים בארץ, יש
דבר כזה אדריכלות ישראלית?**
"כמו כל עשייה מקומית, אמנות, ספרות,
פוליטיקה, יש גם אדריכלות ישראלית. היא משקפת
את התרבות והיא תוצר של דרך חיים מקומית: שולחן
אוכל ישראלי זה שולחן שיודע לגדול לכבוד ארוחת

שבת, ויותר לכבוד סדר פסח. מטבח ישראלי הוא לב
הבית ומקום הכינוס המשפחתי. במקביל מתקיימת
בארץ גם תרבות של הפרדה: חדרי משפחה שמפרידים
ילדים מחבוגרים, מחשב וטלוויזיה בכל חדר
שמפרידים בין בני המשפחה.

"האדריכלות הישראלית מושפעת באופן סלקטיבי
ממה שקורה בעולם, לפעמים לא ממש בזמן אמיתי.
רעיונות עושים עליה בפאזה של זמן. זאת אומרת,
עד שהדברים מתפרסמים במגזינים עובר זמן של
תכנון וביצוע, בדרך כלל כמה שנים, ורק אז היישום
כאן. בארץ מתבצע. יש בארץ קהל יעד שמוכן
לניסיונות, והשפעה תרבותית אחרת יכולה לעשות
רק טוב לסיביבה. הסמינר לאדריכלות של יד הנדיב
בירושלים, שנערך פעם בשנתיים, משפיע מאוד על
מה שקורה כאן. זה מפגש אישי עם המתכננים

בית עבור האדריכלית טולה

עמיר הוא "סביבה מגינה, מקום בו קיימת מרב השליטה
על המרחב. מקום שמתמצאים בו גם בחושך. עור
שלישי, אחרי הבגדים, שמשקף את אישיותו של הלובר
אותו. סביבה שמאפשרת מנוחה לעין ולמוח".

היא מתגוררת ועובדת בבית שתכננה ובנתה, ומיישמת
בו הלכה למעשה את הדברים שהיא מאמינה בהם.

על איזה חדר בבית לא היית מוותרת?

"השטיח מול הטלוויזיה. כזה ששמו ששופכים עליו
שוקו. שיש עליו מקום לכל המשפחה. שלושה מטרים
מורבעים שכולם נמצאים בהישג יד".

החומרים בביתה נבחרו בזכות קלות התחזוקה שלהם.
בטון, אלומיניום ופלדה. "הבטון יודע להזדקן בכבוד

ללא טיפול מיוחד. הוא זמין, הוא מקומי ויש בעלי
מלאכה מצוינים שיודעים לעבוד אותו. האלומיניום הוא
חומר שלא דורש תחזוקה ועמיד בטווחי זמן
ממושכים".

קשת הצבעים מנסה לשמור על גוונים טבעיים או
ראשוניים. האלומיניום נשאר בצבעו הטבעי וכך גם
הבטון. צבע הגמר של הפלדה הוא צבע מונע חלודה
אפור, צבוע באותו גוון. הקירות בבית לבנים. "ככה
לא צריך לזכור את מספר הגוון לשם תיקונים". זהו
בית מגורים פרטי בתל-אביב, מאופק בממדיו, עם חצר
קטנה מאחור.

מה דעתך על בתי הדונם החדשים?

"למה לא? נדא כף. ההיגיון התכנוני של הבתים הגדולים
באירופה של פעם היה פועל יוצא של תרבות. כללי
הטקס חייבו, למשל, שבסוף הארוחה נפרדים גברים

הסטייל: עננתה ומרשימה בכל קנה-מידה. היא מתגשאת לנו בה של שתי קומות. עשויה פלדה, ומרווח הלק מהקונסטרוקציה שנושאת את הבית.

החשובים בעולם, לא דרך מאמר ותמונה. "קיימות גם השפעות שלא ממש רלוונטיות למקום ולזמן, למשל השיעווק של בתי טוסקנה העתיקים. נדמה לי שיש כמיהה לבית מסוג כזה בהקשר התרבותי שלו, בית שעומד שם על שטח אדמה גדול, שייך למסורת משפחתית רבת שנים ולקניית במילנו. בעצם זהו סוג של אימג' של בית, כזה שקל לתרגם לסימן. בניגוד לבית שנראה כמו ציור ילדים (אבל בפרופורציות שונות), הוא מכיל את מיטב פלאי הטכניקה, מערכות חשמל מתוחכמות, מערכות קולנוע ביתי, מכשירים ואביזרים שיוזעים לעשות הכל.

"התרבות הישראלית היא תרבות בתנועה. כזו שמשנתה ללא הרף כל רגע, ותמיד בסימן עלייה. כולם שואפים ליותר כל הזמן. חברה צרכנית שמנסה לשפך את רמת חייה".

מה את חושבת על טטוש התחומים שמתקיים היום בין אדריכלות לעיצוב?

"ההבדל הסמנטי בין שתי המילים הופך להיות מהותי. בעוד שאדריכלות קשורה לתהליך תכנוני רחב, הכולל נושאים שונים של תכנון כמו ראייה מרחבית, קשר בין פנים וחוץ, חלוקת חללים, העיצוב שייך לתחום המוצר או לדקורציה. אדריכלות קשורה למידות האדם, למצבים שונים של פעילות, לשימוש בחללים, לנוף, למזג אוויר וגם למצבי רוח. לא מדובר בה על התאמה בין התמונה לוילון. זה לא הנושא. באדריכלות יש היגיון פנימי. הצהרה של חומרים, של חלל ושל שירות המזמין בצורה הכי טובה".

מה באמת קורה שם בין המזמין לאדריכל?

"הקשר בין האדריכל למזמין הוא עדין. משמעו ליווי המזמין ומשפחתו בתהליך ארוך של קבלת החלטות משמעותיות, של חללים בהם ישהו בני הבית ויפעלו, של הצהרה כלפי הסביבה הגיאוגרפית והחברתית, וכמובן התאמה נכונה ככל הניתן לצרכים. התהליך דורש אמון ופתיחות הדדיים. האדריכל לומד לא רק צרכים ושאיפות אלא גם צורת חשיבה ודרך חיים שונה.

"כשאדם מחליט לפנות לאדריכל הוא עושה סינון. מי שחפץ בבית בסגנון טוסקני, לדוגמה, לא יבוא אלי. אם קורה ואין כימיה בין אדריכל למזמין, אני בעד להיפרד. שיתוף הפעולה לא צריך להיעשות בכל מחיר. עם זה אני מכבדת את רצונות המזמין וכולעת לא פעם צפרדעים. השאיפה שלי היא לעבוד בשיתוף פעולה מתוך אמון והערכה הדדית".

מלבד העיסוק באדריכלות, עמיר מסיימת כעת תואר שני בסוציולוגיה. "העיסוק בתחום הזה בא מתוך החלטה אינטואיטיבית, שיש גורמים נרחבים יותר שמשיעים על האדריכלות. הלימודים שינו לחלוטין את צורת המחשבה שלי. בהשוואה ללימודי אדריכלות, זה סוג שונה של אקדמיה. השינוי המהותי היה הפנמה של ראייה ביקורתית על המתרחש בסביבה, לא מנקודת מבט צינית, שהיתה קיימת תמיד, אלא מתוך ניסיון להבין את הכוחות המניעים אנשים ותנועות, רשויות ומתכננים בעבודה שלהם".

אילו דברים משפיעים על התכנון שלך?

"המון דברים ולא תמיד ברור לי מהם. אני ממש משתדלת שהתכנון יהיה אינטגרלי לעצמו, ימשיך ויתפתח מרעיון או אוסף של רעיונות, ואלה ישפיעו וישנו גם את היחס לפרטים ולריהוט. הקונטקסט האורבני חשוב לי מאוד. אני משערת שגם היומיום שלי משפיע על העבודה, גם הקציצות, וגם הכביסה. גם לשמוע מה קורה בבתי הספר של הילדים וגם לבנות בלגו.

"חוץ מזה, אני מסתכלת על ספרים ומגזינים

סביבה נקיית קווים בבית מגורים ששיפצה טולה עמיר. קומת הקרקע מרוצפת אבן והקומה השנייה בחיפוי פרקט. הריהוט בקומת הקרקע עשוי מאותו סוג נגן של הפרקט בקומה השנייה, או צבוע בלבן, וכך נשמר רצף חומרי שמעניק לבית הגדול תחושה של אחדות

במקום הגינה הפנימית נבנתה בריכת מים רדודה, שמשמשת מרכז לכל הקומה התחתונה. החלונות שצופים אליה הורכבו ללא מסגרת, כדי להגביל כמה שפחות את המבט. הבריכה הנקייה מצמחייה ומדנה מזמינה לבהות בה מבלי לעקוב אחר נושא מחייב

בנושאי אדריכלות, אבל יותר זמן מוקדש לקיימת ספרות יפה, לבהייה בטלוויזיה, לקריאת "הארץ" ולביקורים במוזיאונים ובגלריות. אני מניחה שלכל אלה יש השפעה על התכנון. אבל הרעיון הוא לנסות ולהתאים את התכנון למזמין העבודה, ולנסות לפענח אתם מהם הצרכים האמיתיים שלהם וממה הם ייהנו".

לאחרונה היא שיפצה בית מגורים גדול, שהדגש בו הושם על יצירת סביבה נקיית קווים. דרישות המזמין היו מאוד ספציפיות בנוגע לחללים ולחלוקה של אזורי המגורים. מלבד זה ניחנה לה יד חופשית בתכנון הריהוט והפרטים בבית. במקום הגינה הפנימית, שהיתה חשוכה חב הזמן, נבנתה בריכת מים רדודה, שמשמשת מרכז לכל הקומה התחתונה. כעת היא חלק מהנוף בכניסה, בחדר המגורים, בחדר האוכל ובמטבח. החלונות שצופים אליה הורכבו ללא מסגרת, כדי להגביל כמה שפחות את המבט. הבריכה הנקייה מצמחייה ומדגה מזמינה לבהות בה מבלי לעקוב אחר נושא. השתקפות האור בה במשך היום והתאורה בלילה, הופכים אותה למקד צפייה.

בבית סוגים שונים של תאורה, ובלחיצת כפתור משתנה בו האווירה. ואכן ניתן להאיר את כל החללים מרצף תאורה נסתר, באופן חזק, כמו גם לרכז את האור רק סביב אלמנטים מיוחדים, כמו עבודות אמנות. אלמנט התאורה עובד בכל הבית באופן דומה, גם בקומה הציבורית וגם בחדרים הפרטיים.

קומת הקרקע מרוצפת אבן והקומה השנייה בחיפוי פרקט. הריהוט בקומת הקרקע עשוי מאותו סוג עץ של הפרקט בקומה השנייה, או צבוע בלבן, וכך נשמר רצף חומרי שמעניק לבית הגדול תחושה של אחדות. החזרתיות נמשכת גם בדלתות הזהות וכן בניסיון לחלק את הריהוט באופן אופקי.

הקווים הפשוטים והנקיים של הבית מנסים לשמור על מינימום הפרעות ויזואליות. "הנחת המוצא היא, כי בסביבה הגיאוגרפית שלנו יש זיהום ויזואלי רב. לעין אין מנוח, בלי סוף פרסומות, מודעות, שלטי הכוונה, טרנספורמטורים, שולי הדרך אינם מטופחים, ובדרך כלל אין קו נקי בין הכביש לשוליים. מלבד הזיהום הוויזואלי הסביבתי, אנחנו מותקפים באין סוף מידע".

בית מגורים, כסביבה מגינה ומוגנת מבחינתה של עמיר, חייב לתת גם לעין ולמוח מנוחה. מנוחה זו הושגה כאן, לדעתה, ולשמחתה גם לדעת המזמין, על-ידי יצירת שקט וניקיון בתכנון. ■